

Оповідання про ляльковий театр

Леонід Чернов

Деякі критики закидають мені, що незвичайні теми моїх маленьких оповідань я вигадую, сидячи біля свого столу, замість того, щоби брати їх з околиць життя. Це неправда.

Життя часом вигадує такі неймовірні комбінації, що письменникові доводиться виступати в більш ніж скромній ролі стенографіста і тільки занотовувати те, що йому підносить життя.

В нижченаведеному оповіданні нема жодного слова вигадки.

***

Рано-вранці в двері хтось постукав.

- Увійдіть! - позіхнув я.

В кімнату ввалився знайомий шофер, важко гепнувся на ліжку й глибокодумно сказав:

- Дивно, чому це люди так зневажливо ставляться до калош... Калоша у нас - щось брутальне, мізерне, смішне. Про неї ніхто навіть говорити не може серйозно: "Калоша, хі-хі-хі! Калоша, ха-ха-ха!.." А на мою думку, калоша - найважливіша річ у житті людини. Без калош можна промочити ноги, вхопити грип і померти...

Він глибоко зітхнув:

- Була людина - і немає людини. А хто винен?

Він урочисто підняв пальця вгору:

- Ка-ло-ша.

- Що це в тебе за філософський настрій, Василю?

Замість відповісти, він скинув з правої ноги новеньку калошу й помахав нею в мене перед очима.

- Бачиш?

Вправді, його калоша, така блискуча й чепурна спереду, являла ззаду сумний вигляд: задник акуратно тріснув надвоє.

- Тиждень тому купив, - він сумно похитав головою. - Що ж тепер? Викинути?

- Е, ні! - скочив я. - Це було б прикрою помилкою. Тобі повинні їх обміняти. Одягай калошу. Ходім.

***

В цім місці оповідання автор хоче дозволити собі маленький ліричний відбіг.

Уявіть собі, читачу, мініатюрний механічний ляльковий театр - театр маріонеток.

Стоїть він собі в ящику - мертвий, нерухомий, відпочиває. Аж ось - з'явився хазяїн, запалив огні, зібрав публіку, накрутив пружину, смикнув за якийсь ричаг, крикнув: "На сцену! До початку! Вистава починається!" - і забігали по сцені маленькі розмальовані ляльки, механічні фігурки...

Хазяїн - це ми з шофером Василем.

Публіка – це ти, читачу.

Механічні ляльки – це оті саме люди в окулярах, що сидять поза загородками біля величезних столів, за дверима, на яких чорним по білому: "Без доклада не входить".

Оце і весь ліричний відбіг.

Далі – продовжується оповідання.

***

Ми з Василем смикнули за ричаг. Вистава почалася.

Крамниця Церобкоопу. Заклопотаний продавець. Перед його грізними очима – ми з Василем.

– Тиждень тому купили, а вона й тріснула. Просимо обміняти.

– Не наше діло. Самі їх не робимо. Зверніться до головної крамниці Гумотресту.

З трамвая на автобус, з автобуса на трамвай – і ми вже в головній крамниці.

– Тиждень тому купи... а вона й трі... Просимо обміняти.

– Не наше діло. Самі їх не ро... тобто, звичайно, робимо їх ми – Гумотрест, а то який же чорт? А обміняти все ж таки не можемо. Зверніться до правління.

Ми в правлінні. Василь тремтить: у того, що зустрів нас, – чорні окуляри і неприступний погляд.

– Тиж... тому купи... а вона трі... Обміня...

– Покажіть.

Калоша, звичайнісінька на перший погляд калоша, а насправді – герой, головна дійова особа вистави, прем'єрша, з'явилась на сцені.

– Гм-да. Чи сама тріснула, чи ви її розбили – невідомо.

– Мама!!

– Гм-да... Ну, це буде видно. Сьогодні однаково вже пізно. Завтра о десятій ранку. Зверніться он до того віконця.

– А ви ж хто такий будете?

– Я ? Гм-да... Я – сторож.

Бігли ми вниз по сходах, а за спиною в нас лунав його важкий регіт.

Другого дня ми з Василем біля віконця – чорна асирійська борода і пронизливі очі.

– Тижтомукупи а вонатрі. Просообміняти.

Обдивлявся він її довго, суворо.

– Вона не тріснула. Ви її розбили.

– Тріснула сама. Слово чести, сама.

– Розбили!

– Тріснула!

– Розбили!!

– Тріснула!!

– Роз. Би. Ли!

– Тріс. Ну. Ла!

– Ну, як знаєте. Хочете, скличемо експертів комісію.

Василь похитнувся.

- Ради моєї калоші - експертів комісію? Ні! Ні-ні!
- Скликайте! - заверещав я.
- Скличу, - солідно пробасила чорна борода.
- Тільки, будь ласка, - попередив я, - не забудьте запросити представників громадських, літературних, мистецьких організацій, а також державного балету. "Кутіть так кутіть"!

- Прошу без посмішечок, - прогуділа борода. - Зайдіть у четвер. Калошу лишіть.
***

Ми з Василем не були на засіданні комісії.
Але досить мені закрити очі, як перед очима моїми впливає те засідання.
Величезний, вкритий червоним сукном стіл. Навколо - десяток поважних, бородатих, серйозних, пузатих, товстих і тонких людей. Урочиста тиша.
- Дзінь-дзінь! Оголошую початок засідання з приводу калоші шофера Василя Небораки. Стороже, несіть калошу.

Сторож повільно, з безмежною повагою, тримаючи калошу далеко перед собою, ставить її на килим посеред столу. Починається.

- Прошу слова. Перш ніж говорити про цю калошу, я вважаю за необхідне звернути ретроспективний погляд на економічну ситуацію Союзу взагалі. Ще на початку революції, трам-та-ра-ра-рам-там-там...

- Прошу слова. Дозвольте зробити історичний огляд походження калош взагалі. Ще за часів Юлія Цезаря...

- Калоші в українській художній літературі...
- Калоші в побуті...
- Вплив калош на якість українських кінофільмів...
- Калоші і балет...

Василь стоїть у куточку, погляд його прикуто до калоші на столі. Він почуває, як у шлунку йому стає холодно від жаху.

***

Другого дня ми з Василем стоїмо перед віконцем.

- Василь Неборака.

- Тут!

- На підставі постанови комісії експертів, трам-там-там, беручи до уваги, трам-там-там, зважаючи на те, що трам-там-там... ви можете одержати нову пару калош. Пишіть заяву.

Калош у склепі нема - крамниця - в крамниці теж нема - заява - протест - постанова - заява.

Шофер Василь Неборака одержав нову пару калош.

***

Кінець.

Виставу закінчено. Гаснуть огні, розходитьсся публіка. Механічні ляльки чудово виконали свої ролі. Тепер вони - мертві, безсилі, непотрібні - лежать десь у темному

куточку до слідуєчої вистави.

("Червоний перець", № 3-4, 1929 р.)